

मुक्तस्वाध्यायपीठम्
(Institute of Distance Education)
केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

56-57, इन्स्टीट्यूशनल एरिया, जनकपुरी,
नवदेहली-110 058

आचार्यः (द्वितीयवर्षम्) - तृतीयपत्रम् (व्याकरणम्)
प्रदत्तकार्यम् (Assignment)

2021-22

पत्रम् - ..... विषयः - .....
अध्येतुः नाम - ..... पञ्जीकरणसंख्या - .....
अध्येतुः कृते एतत्पुस्तिकाप्रेषणदिनाङ्कः - .....
अध्येत्रा उत्तराणि विलिख्य एतत्पुस्तिकाप्रत्यर्पणदिनाङ्कः - .....

अध्येतुः हस्ताक्षरम् कक

मूल्याङ्कनकर्तुः नाम - .....
मूल्याङ्कनकर्त्रा एतत्पुस्तिकाप्राप्तिदिनाङ्कः - .....
मूल्याङ्कनकर्त्रा मूल्याङ्कनानन्तरं संस्थाने समर्पणदिनाङ्कः - .....
अध्येत्रा प्राप्ताङ्काः -

खण्डाः	निर्धारिताङ्काः	प्राप्ताङ्काः
खण्डः - क	20 X 02 = 40 अङ्काः	
खण्डः - ख	05 X 08 = 40 अङ्काः	
खण्डः - ग	02 X 10 = 20 अङ्काः	
	पूर्णाङ्काः - 100	प्राप्ताङ्काः -

मूल्याङ्कनपुरस्सरं परामर्शैः सह अध्येतुः कृते एतत्पुस्तिकायाः पुनःप्रेषणदिनाङ्कः - .....

मूल्याङ्कनकर्तुः हस्ताक्षरम् कक

स्थानम् - .....
दिनाङ्कः - .....

अध्येतुः कृते परामर्शाः,

प्रिय अध्येतः ! भवता/भवत्या पूरितं प्रदत्तकार्यम् अवलोकितम्। मूल्याङ्कनं कृतम्। मूल्याङ्कनस्य
आधारेण कुत्र कुत्र भवदीयः दोषः/लोपः/विस्मृतिः/भ्रान्तिः अभवत् इति ज्ञात्वा स्वाध्यायं पुनः प्रवर्तयतु।
शुभकामनाः॥

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

मूल्याङ्कनकर्तुः हस्ताक्षरम् वक्रवक्रवक्र

दिनाङ्कः .....

आचार्यः (द्वितीयवर्षम्) – तृतीयपत्रम् (व्याकरणम्)

विषयः - (क) व्युत्पत्तिवादः (अभेदान्वयपर्यन्तो भागः, इत्यलं .....) - 50 अङ्काः ।

(ख) वाक्यपदीयम् (ब्रह्मकाण्डम्) - 50 अङ्काः ।

निर्देशः - अस्य प्रश्नपत्रस्य शतम् (100) अङ्काः निर्धारिताः सन्ति एवम् अस्मिन् त्रीणि (3) खण्डानि सन्ति।
अध्येत्रा एषु समाहितानां प्रश्नानामुत्तरं पृथग्विहित-विस्तृत-निर्देशानुसारेण देयम्।

Note - This paper is of one hundred (100) marks containing three (3) sections. Candidates are required to attempt the questions contained in these sections according to the detailed instructions given therein.

खण्डः - क

अङ्काः 20 x 2 = 40

निर्देशः - अस्मात् खण्डात् केचन विंशतिः (20) प्रश्नाः समाधेयाः।

Note - This section contain twenty five questions. Out of these twenty (20) questions should be answered.

1. वाक्यपदीयम् कस्य रचना ?
2. वाक्यपदीये कति काण्डानि वर्तन्ते ?
3. कति भावभेदस्य योनयः ?
4. शब्दानां तत्त्वावबोधः केन भवति ?
5. शब्दार्थसम्बन्धाः नित्याः अनित्याः वा ।
6. शब्दस्य ग्रहणे को ध्वनिः हेतुः ।
7. ब्रह्मकाण्डस्य प्रथमः श्लोकः कः ?
8. नित्यत्वे कृतकत्वे वा केषाम् आदिर्नास्ति ?
9. अभ्यासेन कस्य ज्ञानं जायते ?
10. ध्वनिभेदो लेखनीयः ।
11. अपभ्रंशे शक्तिरस्ति न वा ।
12. जगतः प्रक्रिया केन रूपेण विवर्तते ?
13. घटो घटः इत्यत्र शाब्दबोधो भवति न वा ।
14. स्तोत्रं पचति इत्यत्र द्वितीया केन भवति ?
15. जात्याकृतिव्यक्तयः पदार्थः इति साधुरसाधुः वा ।
16. वेदाः प्रमाणम् इत्यत्र प्रमाणपदोत्तरैकवचनं कुत्रान्वेति ?
17. स्वप्रकृतिकत्वम् यथाग्रन्थं लिखत ।
18. अभेदः भेदत्वावच्छिन्नाभावस्तदा को दोषः ?
19. अभेदस्तादात्म्यम् इत्यत्र तादात्म्यपदार्थो निरूपणीयः ।
20. धान्येन धनवान् इत्यत्र तृतीयार्थः कः ?

21. संसर्गमर्यादा शब्दस्य कोऽर्थः ?
22. घटो न नीलः इत्यत्र प्रतीतिः निरूपणीया ।
23. संयोगपदस्य नैमित्तकसंज्ञात्वनिराकरणम् कस्य मते वर्तते ?
24. विधेयकोटावधिकावगाही शाब्दबोधो भवति कस्य मतम् ?
25. गदाधरभट्टाचार्यस्य ग्रन्थद्वयम् लिखत ।

खण्डः – ख

अङ्काः 5 x 8 = 40

निर्देशः - अस्मात् खण्डात् केचन पञ्च (05) प्रश्नाः समाधेयाः। प्रत्येकं प्रश्नः प्रायः शतशब्दैः (100) समपेक्ष्यते ।

Note - This section contains eight questions. Out of these five (05) questions should be answered. Each question should be answered in about one hundred (100) words.

1. यत्नेनानुमितोऽप्यर्थः कुशलैरनुमातृभिः।
अभियुक्ततरैरन्यैरन्यथैवोपपाद्यते ॥इति सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
2. अनादिनिधनं ब्रह्म शब्दतत्त्वम् यदक्षरम्..... श्लोकं विलिख्य व्याख्या कार्या ।
3. इदमाद्यं पदस्थानं सिद्धिसोपानपर्वणाम् ।
इयं सा मोक्षमाणानामजिह्वा राजपद्धतिः ॥इत्यस्य व्याख्या विधेया ।
4. अनुमानप्रधानेन विनिपातो न दुर्लभः ।इति वाक्यपदीयदिशा प्रतिपादयत ।
5. शतं ब्राह्मणाः ,वेदाः प्रमाणम् इत्यत्र समानवचनकत्वनियमः कस्मान्न प्रवर्तते ।
6. वेदाः प्रमाणम् इत्यत्र अन्वयप्रकारं प्रदर्शयत ।
7. सम्पन्नो व्रीहिः इत्यत्र अन्वयः कथम् ?
8. स्तोकः पाकः इत्यत्र द्वितीया कथन्न ?

खण्डः - ग

अङ्काः 2 x 10 = 20

निर्देशः - अस्मात् खण्डात् द्वौ (02) प्रश्नौ समाधेयौ। प्रत्येक प्रश्नः प्रायः त्रिशतशब्दैः (300) समपेक्ष्यते।

Note - This section contains four questions. Out of these two (02) questions should be answered. Each question should be answered in about three hundred (300) words.

1. अपोद्धारपदार्थाः ये .....इति श्लोकद्वयं विलिख्य व्याख्या विधेया ।
2. नित्याः शब्दार्थसम्बन्धाः समाम्नाताः महर्षिभिः ..... इति वाक्यपदीयदिशा व्याख्यात।
3. घटो नीलघटः इत्यत्र अभेदान्वयबोधः व्युत्पत्तिवादग्रन्थदिशा करणीयः ।
4. अभेदस्तादात्म्यम् इति यथाग्रन्थं विशदयत ।

